

Column Jaaropening Haagse onderwijsinstellingen donderdag 10 september 2009

Wie is een talent ? Met andere woorden, wie is geen talent ? Is het fijn om een bijzonder talent te hebben ? Bestaan niet getalenteerde kinderen ook ? Zijn die zielig ? Of zijn juist de talenten zielig ? Waarom hechten we er juist in deze tijd zoveel waarde aan ?

Dit zijn de vragen waarover ik de laatste dagen gemijmerd heb. Het is typerend voor dit tijdsgewricht dat wij talent willen opsporen, koesteren en te gelde willen maken. Ik vermoed dat onze hunkering naar getalenteerde kinderen een in de kern Amerikaanse aberratie is. Want juist in de V.S. is het sociaal darwinisme aan het eind van de 19^e eeuw aan zijn zegetocht begonnen. Alleen de besten zouden overleven. Talent moest tot het bot worden uitgebeend en in combinatie met een puriteins christendom bleek het een succesvolle cocktail.

Zoals u weet komen alle goede en slechte aspecten van de Amerikaanse cultuur uiteindelijk ook bij ons terecht, alleen honderd jaar later. Heel langzaam hebben we in Nederland afscheid genomen van de egalitaire cultuur en van de zeis. Je mag je hoofd boven het maaiveld uitsteken, tenzij je op dertienjarige leeftijd rond de wereld wil zeilen. En zo geschiedde het in onze dagen, dat we kinderen, die heel goed kunnen voetballen of tennissen op een voetstuk zijn gaan plaatsen, dat een peuter met een stradivarius ons tot tranen toe kan roeren en dat vrijwel alle scholen koortsachtig op zoek zijn naar talent waarmee ze in het jeugdjournaal kunnen komen. We bouwen kunstklassen, theaterklassen, scienceklassen, en sportklassen. En als een leerling een contract bij ADO krijgt aangeboden gaat de rector direct met hem op de foto en vertroetelt hem met privé-lessen. Wat een verschil met pak-hem-beet 1965 ! "...Sport is voor proleten...", riep mijn vader altijd."... Eerst je gymnasiumdiploma....".

Talent word je niet. Dat is genetisch bepaald. Het is zeer de vraag of het altijd leuk is om ergens extreem goed in te zijn. Het gevaar van een monomane ontwikkeling ligt op de loer. Ik vind het over het algemeen nogal dubieus als een leerling zegt dat hij of zij heel goed in beta-vakken is en naar de T.U. wil, maar dat hij gezien zijn dyslexie nooit een voldoende voor Frans en Duits kan halen. Nee, dan heb ik meer bewondering voor dyslectische of dyscalculische leerlingen, die veel extra energie steken in de vakken waar ze moeite mee hebben om zo tot een voldoende te komen. Ik zou hen willen bestempelen als de échte talenten, omdat zij in de schaduw van de uitblinkers een sterk karakter opbouwen, met tegenslagen leren omgaan en zich niet verschuilen achter de kreet "...mijn vader en moeder konden het ook niet...". Zoals het niet goed is om uitgesproken talenten te veel in de watten te leggen, zo is het zeker niet goed om als zachte heelmeeester kinderen met specifieke leerproblemen stinkende wonden te bezorgen.

Ik noem het liefst alle kinderen potentiële talenten. Het is een taak van docenten om hun leerlingen zonder uitzondering als unieke personen te zien, bij wie zonder uitzondering goud aangeboord kan worden. Een manifest talent is leuk, maar verborgen talenten zijn veel spannender. Als wij kinderen zoveel zelfvertrouwen kunnen geven dat ze gaan geloven dat ze veel meer kunnen dan ze dachten, dán boren wij talent aan. En daar hoeven we niemand van uit te zonderen.

Niet getalenteerde kinderen bestaan dus niet. Als werkers in het onderwijs is ons grootste probleem dat we af en toe door de bomen het bos niet meer kunnen zien. Er komt zoveel druk van buiten bij. Dat de klassen groot zijn is één ding, maar als de ouders van elk afzonderlijk kind hun eigen prinsje of prinsesje uitzonderlijk getalenteerd vinden en eisen dat wij vooral naar dat talent kijken en niet naar de onvolkomenheden, dan kunnen we niet goed werken. Veel ouders begrijpen dat wel, maar veel ook niet.

De laatste jaren is in Nederland het verlangen gegroeid om talentcentra te ontwikkelen. De materie blijkt zeer weerbarstig. Scholen met alleen maar zogenaamd hoogbegaafden hebben de poorten alweer gesloten. Deze kinderen blijken sociaal en emotioneel vaak zwak begaafd te zijn en zich beter te ontwikkelen op een gewone school. In het middelbaar onderwijs is veel leertalent geconcentreerd in de gymnasia. Daar is Nederland uniek in, en het werkt. Dat wil niet zeggen dat er elders in het vwo, op de havo of in het vmbo geen talent meer te vinden is. Integendeel. Eergisteren kwamen op de school waar ik werk dertig leerlingen van 4 mavo terug van een berghuttentocht in Oostenrijk. Vijf dagen achtereen acht uur per dag klimmen en dalen boven 1500 meter. Geen onvertogen woord en zeer hulpvaardig naar elkaar. Wat een talent ! In de bankjes op school veel weerstand en weinig concentratie, maar op stage en hoog in de bergen ware helden en heldinnen.

Zo zou ik een tijdje door kunnen gaan over al die leerlingen, die niet uitblinken in muziek, dans, toneel, film of sport, maar die ware talenten blijken te zijn in doorzettingsvermogen, hulpvaardigheid en kritisch, zelfstandig denken. Zijn ze zielig ? Nee ! Zijn de supertalenten zielig ? Nee ! Deze kinderen gunnen elkaar namelijk alles. Het wordt pas problematisch als we de schijnbaar ongeïnteresseerden niet zien staan en als we de uitzonderlijk begaafden te veel opjagen.

Ik dank u voor uw aandacht.

Hugo Dirksmeier